

Depiction of Health

2016; 6(4): 56-66

<http://dohweb.tbzmed.ac.ir>

A Bibliometric Study of Scientific Literature of Psychiatry in Scopus

Maryam Moghadami^{*1}, Mohammad Hassanzadeh², Saeed Shokreian³

Article Info:

Article History:

Received: 2015/10/22

Accepted: 2015/11/02

Published: 2016/03/10

Keywords:

Psychiatry

Scopus

Journal Citation Report

Impact Factor

Abstract

Background and Objectives: Due to the large proportion of mental health problems and psychiatric disorders, research in the field of mental health is of great significance. The main objective of this study was to investigate the scientific productivity in the field of psychiatry in the Scopus database (2000-2012).

Material and Methods: In this study, we tried to examine 27,516 records of articles which were published in Scopus databases during 2000-2012. Then, by using scientometric method, we surveyed authors, active institutes and leading countries in this field and along side, core journals were studied in journal citation report by using impact factor.

Results: The results showed that the United States of America, England and Germany are the top countries in the field of psychiatry. Also, there are 40 core journals in this field which have an impact factor higher than 3. London Kings College with 565 articles, VA Medical Center with a total of 534 articles and Harvard Medical School with 289 articles are on the top of active institutions in the field of psychiatry. In Iran, Tehran University of Medical Sciences with 37 articles, Shiraz University of Medical Sciences with 16 articles and Isfahan University of Medical Sciences with 9 articles were the most active universities in Iran in publishing articles. Among international authors, Biederman with 13% of the articles, Birmaher with 12% and Vitiello with 11% have a considerable role in publishing in this field. In Iran Mohammadi with 9 articles, Akhundzade with 8 articles and Amini and Qanizadeh with 7 articles were active researchers. In comparison with other countries, Iran has a light portion of the research in this field but it has shown a growing trend in publishing in recent years.

Conclusion: The results of this research can be used as evidence for researchers to determine the path ahead in research and as a tool for strategic planning used in the mental health sector.

Citation: Moghadami M, Hassanzadeh M, Shokreian S. A Bibliometric Study of Scientific Literature of Psychiatry in Scopus. *Depiction of Health* 2016; 6(4): 56-66.

1. M.Sc. of Knowledge and Information Science, Tarbiat Modares University (**Email:** maryammoghadami68@gmail.com)

2. Associate Professor of Knowledge and Information Science, Tarbiat Modares University

3. M.Sc. of Clinical Microbiology, Tabriz University of Medical Sciences

مطالعه تولیدات علمی حوزه روان‌پزشکی در پایگاه اسکوپوس

مریم مقدمی^{۱*}، محمد حسن زاده^۲، سعید شکران^۳

چکیده

زمینه و اهداف: با توجه به سهم بسیار زیاد مشکلات بهداشت روان و شیوع اختلالات روان‌پزشکی پژوهش در حوزه سلامت روان از اهمیت زیادی برخوردار است. هدف پژوهش حاضر بررسی تولیدات علمی حوزه روان‌پزشکی طی سال‌های ۲۰۰۰-۲۰۱۲ در پایگاه اسکوپوس می باشد. **مواد و روش‌ها:** در این پژوهش تلاش شده با بررسی ۲۷۵۱۶ رکورد مقاله که در پایگاه اسکوپوس در بازه زمانی ۲۰۰۰-۲۰۱۲ منتشر شده اند با استفاده از روش علم سنجی به بررسی نویسندگان و مؤسسات فعال و کشورهای پیشرو در این حوزه پرداخته شود و در کنار آن به بررسی مجلات هسته نمایه شده در پایگاه گزارش استنادی مجلات با استفاده از شاخص تأثیر پرداخته شده است.

یافته‌ها: نتایج تحقیق نشان داد که کشورهای ایالات متحده آمریکا، انگلستان و آلمان در حوزه روان‌پزشکی در صدر کشورها قرار دارند. همچنین ۴۰ مجله هسته در این حوزه وجود دارد که دارای ضریب تأثیر بالای ۳ می‌باشند. کالج سلطنتی لندن با تعداد ۵۶۵ رکورد مقاله، مرکز پزشکی وی آ با تعداد ۵۳۴ مقاله و دانشکده پزشکی هاروارد با ۲۸۹ مقاله در صدر مؤسسات فعال و پرکار از نظر انتشار مقالات حوزه روان‌پزشکی قرار دارند. در ایران نیز دانشگاه علوم پزشکی تهران با ۳۷ رکورد مقاله، دانشگاه علوم پزشکی شیراز با ۱۶ مقاله و دانشگاه علوم پزشکی اصفهان با ۹ مقاله جزو پرکارترین دانشگاه‌های ایران از نظر انتشار مقالات این حوزه هستند. در میان نویسندگان بین المللی بایدرمن (Biederman) با اختصاص ۱۳٪ مقالات، بیرماهر (Birmaher) ۱۲٪ مقالات و ویتالیو (Vitiello) با ۱۱٪ سهم بسزایی در انتشار مقالات این حوزه بر عهده دارند. در ایران نیز محمدی با ۹ مقاله آخوند زاده ۸ مقاله و امینی و غنی زاده هر کدام با ۷ مقاله جزو محققان پرکار این حوزه هستند.

نتیجه‌گیری: تولیدات علمی حوزه روان‌پزشکی در ایران اگرچه نسبت به کشورهای قدرتمند علمی در سطح پایینی قرار دارد؛ اما در سال‌های اخیر روند رو به رشدی از خود نشان داده است. نتایج این تحقیق می‌تواند به عنوان سندی در دست محققان برای مشخص کردن مسیر پیش رو در تحقیقات و همچنین ابزاری برای برنامه ریزی استراتژیک در بخش سلامت روان مورد استفاده قرار بگیرد.

کلیدواژه‌ها: مقالات حوزه روان‌پزشکی، اسکوپوس، پایگاه استنادی مجلات، ضریب تأثیر

مقدمی م، حسن‌زاده م، شکران س. مطالعه تولیدات علمی حوزه روان‌پزشکی در پایگاه اسکوپوس. تصویر سلامت ۱۳۹۴؛ ۶(۴): ۶۶-۵۶.

۱. کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه تربیت مدرس (Email: Maryammoghadami68@gmail.com)

۲. دانشیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه تربیت مدرس

۳. کارشناسی ارشد باکتری‌شناسی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تبریز

نویسنده (نویسندگان). این اثر به عنوان یک مقاله دسترسی آزاد تحت مجوز Creative Commons Attribution License توسط تصویر سلامت منتشر گردیده است. استفاده‌های غیر تجاری از این اثر به شرط ارجاع صحیح به اثر اصلی مجاز است.

مقدمه

می‌توان تشخیص داد؛ به دلیل این‌که متخصصین بهداشت روان با این علائم و بیماری‌های مربوط به آن‌ها آشنایی دارند. برخی از این بیماری‌ها عبارتند از افسردگی، اضطراب، مشکلات خوردن، نقص توجه و اختلالات بیش‌فعالی. متأسفانه بسیاری از جوانان مبتلا به مشکلات روحی روانی هیچ‌کمی دریافت نمی‌کنند. کودکان و نوجوانان زیادی هستند که از دوره‌های استرس هیجانی رنج می‌برند که با درمان کوتاه‌مدت رو به بهبود می‌گذارند اما آن مشکلات الزاماً منجر به آنچه تحت عنوان مشکلات بهداشت روان نام دارند، نمی‌شوند. اندوه ناشی از، از دست دادن یک عزیز مثالی در این مورد است. بهداشت روانی یک کودک هیچ ارتباطی با بهره‌هوشی او ندارد. کودکان با یا بدون مشکلات بهداشت روانی ای‌کیو (IQ) متفاوتی دارند. آموزش خاص یکی از سرویس‌های حمایتی است که مدارس برای کمک به رویارویی با نیازهای منحصر به فرد کودکان و نوجوانانی که انواع مختلفی از مشکلات بهداشت روان را دارند، فراهم می‌کنند. نه هر فردی که تحت آموزش خاص قرار دارد مشکل سلامت روان دارد و نه این‌که هر کودک و نوجوان دارای یک مشکل سلامت روان از آموزش ویژه برخوردار است (۶).

۳ - پژوهشی: شامل تحقیق در زمینه پیشگیری و نیز علل، نحوه شروع و درمان اختلالات روانی، عقب‌ماندگی ذهنی، اعتیاد و انواع انحرافات اجتماعی بوده که جایگاه این پژوهش‌ها می‌تواند در مدارس، دانشگاه‌ها، سربازخانه‌ها، مراکز قضائی - انتظامی، کارخانجات، درمانگاه‌ها و مراکز بهداشتی درمانی و نظایر آن است (۵).

۴ - طرح و برنامه ریزی بهداشتی: شامل برنامه‌ریزی درباره گسترش مراکز جامع روان‌پزشکی منطقه‌ای، مراکز بهداشت مادر و کودک و تنظیم خانواده، مراکز ارائه خدمات درمان‌های روان‌پزشکی و ایجاد هماهنگی بین برنامه‌های خدماتی، آموزشی و پژوهشی است (۵). با توجه به جمعیت عظیم و روزافزون نیازمند خدمات بهداشت روان در شهرها و ایجاد تحولی در سلامت روان شهری، راهبرد استفاده از ارائه خدمات در مناطق شهری در قالب مراکز سلامت روان جامعه‌نگر CMHS (Community mental health services) تصویب شده است. بر اساس این راهبرد مراکز سلامت روان جامعه‌نگر ارائه خدمات بهداشتی - درمانی را در شهرها برای محدوده‌های جغرافیایی مشخص بر عهده خواهند داشت. در گروه اول بیماران دچار اختلالات نوروتیک (شامل اختلالات افسردگی و اضطرابی) و در گروه دوم بیماران دچار اختلالات شدید روان‌پزشکی (شامل اسکیزوفرنی، اختلال اسکیزوافکتیو و اختلال دوقطبی و بیماران دچار اقدام‌های مکرر خودکشی) خدمات ارائه می‌شود. هر یک از این واحدها در واقع شامل یک پزشک عمومی و یک رابط درمان هستند که مشارکت آن‌ها جلب می‌شود و پس از طی دوره‌های آموزشی تحت نظارت روان‌پزشک و روان‌شناس به

در دنیای امروز یکی از شاخص‌های توسعه یافتگی در کشورها سرمایه‌گذاری آن‌ها در امر تحقیقات علمی و توانایی آن‌ها در تولید علم می‌باشد. مطالعات علم‌سنجی که به بررسی تولیدات علمی، پژوهشگران و دانشگاه‌ها و کشورهای گوناگون می‌پردازد، علاوه بر این‌که به محققان این حوزه شناخت و آگاهی دقیقی از وضعیت تولید علم در یک حوزه می‌دهد، می‌تواند یک برنامه راهبردی برای سیاست‌گذاری در آن حوزه فراهم آورد. بررسی تولیدات علمی در یک حوزه خاص از طریق سنجش آن‌ها در پایگاه‌های استنادی مهم و از جمله پایگاه اسکوپوس صورت می‌گیرد (۱). یکی از حوزه‌هایی که بیش از پیش با علم و سلامت سر و کار دارد حوزه روان‌پزشکی است که دستاوردهای آن به طور مستقیم بر وضعیت سلامت و حیات انسان‌ها مؤثر است اخیراً مشکلات مربوط به سلامت روان و اختلالات روانی بیشتر شده است. این مشکلات منجر به کاهش بهره‌وری انسان‌ها می‌شود. توجه به افزایش بیماری‌های روانی در سال‌های اخیر توجه به آنها در کنار سایر بیماری‌های جسمی حایز اهمیت می‌باشد (۲). سازمان جهانی بهداشت که هدف خود را دستیابی به عالی‌ترین سطح ممکن بهداشت برای همه مردم تعیین کرده، در اساسنامه خود در تعریف سلامت می‌گوید: "منظور از سلامت، حالت رفاه کامل جسمانی، روانی و اجتماعی است، نه صرفاً فقدان بیماری یا علیلی" (۳). طور کلی بهداشت روان دارای چهار هدف اصلی است:

۱- خدماتی: سلامت روانی و رضایت از زندگی یکی از ویژگی‌های فرد سالم است. بنابراین تلاش جهانی در جهت فراهم کردن یک بستر مناسب برای زندگی عاری از بیماری، تنها معطوف به پیشگیری و درمان بیماری‌هایی همچون قلبی، و عفونی و ... نمی‌شود؛ بلکه علاوه بر سلامت جسمانی، توجه ویژه‌ای به فراهم کردن محیطی آرام جهت آرامش درونی و سلامت روانی افراد معطوف داشته است (۴). ارائه خدمات در جهت تأمین سلامت فکر و روان افراد جامعه، پیشگیری از ابتلا به اختلالات روانی، بیماری‌یابی، درمان سریع و پیگیری بیماران مبتلا به اختلالات عصبی روانی به طور سرپایی یا بستری، کمک‌های مشاوره‌ای به افرادی که دچار مشکلات روانی، اجتماعی و یا خانوادگی شده‌اند (۵).

۲- آموزشی: عبارت است از آموزش بهداشت روان به افرادی که با این بیماران سر و کار دارند و همچنین آموزش بهداشت روان همگانی و آشنا ساختن مردم جهت همکاری و استفاده از سرویس‌های موجود در صورت مواجهه با استرس‌ها، ارائه مفاهیم اختلالات روانی به دست‌اندرکاران امر بهداشت در سطوح مختلف است (۵). تشخیص تب در کودک توسط والدین بسیار آسان است. اما شاید تشخیص مشکل روانی او به این سادگی‌ها نباشد. مشکلات مربوط به سلامت روان را همیشه نمی‌توان دید اما علائم قابل تشخیص‌اند. این مشکلات را

مفید و سازنده به زندگی "خانوادگی، اجتماعی و شغلی" خود باز گردد.

در واقع برنامه‌های این بعد با "توانبخشی" (Rehabilitation) افراد و جلوگیری از بازگشت مجدد اختلال (یا بیماری) در فرد و حفظ و پیشبرد سلامت ایجاد شده توسط درمان، سروکار داشته، اقدامات قبلی را تکمیل می‌کند (۵).

علی‌رغم دخالت در بحران‌ها و دیگر روش‌های پیش‌گیری ثانویه برخی از افراد برای کنترل اختلالات روانی و اضطرابی شدید نیاز به بستری شدن دارند. پیش‌گیری نوع سوم (Tertiary Prevention) شامل درمان به وسیله بستری شدن این اختلالات است و هدفش این است که از مزمن شدن اختلالات روانی پیش‌گیری نماید و فرد را قادر سازد تا هرچه زودتر به خانه و اجتماع خود برگردد. در بسیاری از موارد بستری شدن می‌تواند در مراکز بهداشت روانی منطقه ای یا یک بیمارستان عمومی انجام شود. حتی هنگامی که افراد نیاز به درمان در یک بیمارستان روان‌پزشکی منطقه ای دولتی را دارند به بستری شدن کوتاه مدت و مراقبت پی‌گیری با برنامه دراز مدت تأکید می‌شود. مسئولیت پی‌گیری در این موارد به‌طور مشترک به عهده خانواده بیمار و کادرهای بهداشت روانی می‌باشد. هدف اصلی این فعالیت بازگشت مجدد فرد به جامعه و کار، با صرف حداقل وقت توسط کادر درمانی می‌باشد (۱۱).

بررسی عملکرد علمی محققان و اساتید می‌تواند جایگاه محققان ایرانی در حوزه روان‌پزشکی را در مقایسه با سایر کشورها نشان داده و برنامه ای را برای مسئولان برای جهت دادن اولویت‌های پژوهشی دهد (۲). آمارها نشان می‌دهد؛ در دنیا حدود ۴۵۰ میلیون نفر از نوعی اختلالات روانی رنج می‌برند (۱۲). در سال‌های اخیر در کشور ایران به طور کلی ۱۰.۶ درصد بار کلی بیماری‌ها مربوط به بیماری‌های روانی است (۱). تولیدات علمی در این زمینه از اهمیت وافری برخوردار است. زیرا هدف اصلی علم روان‌پزشکی درمان بیماری‌های روحی و روانی است. برای سنجش جایگاه سازمان‌ها و کشورها از نظر تولیدات علمی ابزار متعددی وجود دارد که از میان آن‌ها علم سنجی به عنوان ابزاری مناسب جهت ارزیابی فعالیت‌های علمی اهمیت بسزایی دارد (۱۳). به دلیل توجه به سایر اولویت‌های بهداشتی از جمله بیماری‌های واگیر دار عفونی در گذشته و یا بیماری‌های مزمن در عصر حاضر بعد روانی سلامتی در بسیاری از کشورها (به ویژه کشورهای جهان سوم) کم‌تر مورد توجه قرار گرفته است. آمار و ارقام منتشر شده در زمینه شیوع اختلالات روانی در کشورهای مختلف جهان حاکی از بحرانی بودن وضعیت سلامت روان است. در سال ۲۰۱۱ در یک مطالعه علم سنجی توسط بیگلر و همکاران به منظور مشخص کردن روند تحقیقات روان‌پزشکی در جهان، تولیدات علمی روان‌پزشکی با استفاده از شاخص‌های علم سنجی مورد بررسی قرار گرفت و مقالات این حوزه طی یک دوره ۱۰ ساله (۲۰۰۹-۲۰۰۰) ارزیابی شد. جهت

شناسایی و درمان افسردگی و اختلالات اضطرابی در بین مراجعان می‌پردازند (۷).

بهداشت روان دارای ابعاد مختلفی است که به سه نوع تقسیم می‌شود: پیشگیری نوع اول: هدف این نوع از بهداشت روانی ممانعت از شروع یک بیماری یا اختلال است که با "حذف عوامل کلی کاهش عوامل خطر ساز، تقویت مقاومت افراد و دخالت در فرایند اختلال" به دست می‌آید. "برنامه‌های آموزش بهداشت روانی (نظیر آموزش والدین برای تربیت کودکان، آموزش تأثیرات مصرف الکل و مواد و...)، برنامه‌های بالا بردن کارایی و توان افراد (نظیر برنامه‌های تقویتی برای کودکان محروم)، ایجاد سیستم‌های حمایت اجتماعی (نظیر بیمه‌های درمانی، ایجاد و حمایت از گروه‌های محلی و اجتماعی حمایت کننده از افراد مبتلا" نمونه‌های پیشگیری نوع اول می‌باشد (۵). آلبی (Albee) از متخصصین بهداشت روانی معتقد است که «هر چیز را که موجب بهبود وضع بشر گردد و بازدهی بیشتر ایجاد نماید و معنای بهتری به زندگی انسان بدهد، می‌توان به عنوان جزئی از روش‌های پیش‌گیری اولیه از اختلالات هیجانی به حساب آورد (۸). روش‌های پیش‌گیری اولیه در تمام مراحل زندگی قابل اجرا می‌باشند. این روش‌ها از مراقبت‌های زن باردار شروع و به صورت مراقبت از کودک در محیط خانواده و مدرسه در سنین اولیه کودکی ادامه می‌یابد. در دوران بارداری این روش‌ها به صورت جلوگیری از تولد کودکان نارس، جلوگیری از بیماری‌های مادر که ممکن است تولید ضایعات مغزی در کودک نماید و جلوگیری از تظاهرات هیجانی در مادر، که از طریق مشاوره فوری روان‌پزشکی در صورت بروز عوامل استرس‌زا، انجام می‌گیرد (۹).

پیشگیری نوع دوم: هدف اقدامات این بعد از برنامه بهداشت روانی، شناخت به موقع و درمان فوری و مناسب اختلال (یا بیماری) است. تمام نظریه‌ها و اقدامات درمانی نظیر "دارو درمانی، رفتار درمانی، شناخت درمانی، گروه درمانی، روان‌کاوی و ..." در قالب این بعد از بهداشت روانی قرار می‌گیرد (۵). مرکز جامعه مراقبت‌های بهداشت روانی امکان شرکت فعال افراد عادی جامعه را در طرح ریزی برنامه درمانی و پیش‌گیری فراهم می‌سازند و این خود، بهترین برخورد با نیازهای اجتماعات مختلف می‌باشد. این افراد می‌توانند به عنوان داوطلبان غیر حرفه ای خدمات خود را ارائه دهند. جوابگوئی به مشکلات و واکنش‌های موقعیت زودگذر کودکان نیز در این محدوده قرار می‌گیرد. به عنوان مثال، کنترل و مراقبت از کودکانی که به علت طلاق یا جدائی والدین از یکدیگر، دچار ضربه روانی شده اند و یا کشمکش‌های ناشی از اختلافات قومی و تبعیضات نژادی را نیز می‌توان ذکر کرد (۱۰).

پیشگیری نوع سوم: هدف این بعد از بهداشت روانی، بازگرداندن و حفظ تمام یا قسمتی از توانایی‌های از دست رفته فرد به علت اختلال (یا بیماری) است، تا فرد بتواند به گونه‌ای

منابع تحت وب با کیفیت می باشد. این سایت با پشتیبانی ناشر معتبر الزویر (Elsevier) منتشر می شود. انتخاب پایگاه اسکوپوس از آن جهت است که این نمایه به عنوان مکمل نمایه های استنادی علوم بوده و پایگاه مدلاین (Medline) را به طور صد در صد تحت پوشش قرار می دهد. اطلاعات این تحقیق در تاریخ ۱ خرداد ۱۳۹۳ از پایگاه اسکوپوس استخراج شده اند. با توجه به انواع جست و جو در پایگاه اسکوپوس ما در این تحقیق از جست و جوی کلیدواژه‌های استفاده کردیم. در بخش جست و جو با استفاده از کلید واژه Psychiatry و انتخاب بازه زمانی مطرح شده یعنی ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۲ جست و جوی خود را آغاز کردیم. لازم به توضیح است برای انتخاب نوع مدرک گزینه Article و برای انتخاب بخش موضوعی، گزینه‌های Health science, social science and Humanity انتخاب شد. زیرا جامعه تحقیق ما شامل حوزه‌های سلامت روان (روانشناسی و روان‌پزشکی) می باشد و تفکیک این دو از هم گاهی جایز نیست. برای بررسی مجلات هسته این حوزه از پایگاه جی سی ار وب او ساینس استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات پاسخ‌گویی به سؤالات و آزمون فرضیه مطرح شده داده‌های استخراج شده از پایگاه اسکوپوس در نرم افزار اکسل ۲۰۱۳ وارد شد. این اطلاعات شامل کشورهای پرکار این حوزه با محدود کردن به فیلد کشورها و نویسندگان پرکار و مؤسسات فعال در این حوزه می باشد. تمامی این اطلاعات از طریق بخش اکسپورت (Export) پایگاه استخراج شده و در نرم افزار اکسل (Excel) ۲۰۱۳ جهت تحلیل اطلاعات ذخیره گردید.

یافته ها

مجلات هسته حوزه روان‌پزشکی

مجلات تخصصی معتبر حوزه روان‌پزشکی نمایه شده در پایگاه جی سی ار (JCR) به دلیل این که این پایگاه یکی از پایگاه های مهم استنادی می باشد استخراج شد. برای بررسی مجلات هسته در این حوزه از کلید واژه روان‌پزشکی در بخش موضوعی جی سی ار پایگاه وب او ساینس استفاده شد. بررسی مجلات هسته حوزه روان‌پزشکی نشان داد؛ تعداد ۱۳۰ مجله در این حوزه وجود دارد. به دلیل اینکه غالب مجلات این حوزه ضریب تأثیر بالاتر از ۳ دارند. برای انتخاب مجلات هسته ضریب تأثیر ۳ و بالاتر از ۳ منظور گردید. به عبارتی مجلاتی که دارای ضریب تأثیر ۳ و بیشتر از ۳ می باشند شرایط و معیارهای لازم جهت ورود به جامعه مورد مطالعه تحقیق را دارند. بر اساس قانون پراکندگی مجلات برادفورد مجلات هسته که دارای ضریب تأثیر بالا بودند تعیین شد. بر اساس همین قانون، تعداد کمی از مجلات در یک حوزه موضوعی بیشترین تعداد مقالات مهم آن حوزه را منتشر می کنند که به آن‌ها مجلات هسته ای گفته می شود (۱۶). به منظور تعیین مجلات هسته مجلات بر اساس ضریب تأثیر به صورت نزولی مرتب شد و گروه‌بندی مجلات

استخراج داده‌های خام پایگاه وب او ساینس (Web of Science) مورد استفاده قرار گرفت. نتایج این پژوهش نشان داد ایالات متحده آمریکا با بیش از ۳۸ درصد تولیدات جهانی در این رشته فعال ترین کشور و پس از آن انگلیس و آلمان به ترتیب با ۱۰/۶۷ درصد و ۱۰/۶۲ درصد در مرتبه دوم و سوم جای می گیرند. زبان غالب در این مقالات انگلیسی مشخص شد. ۶۸ درصد مقالات در قالب مقاله مجله ارائه شدند. دانشگاه هاروارد با اختصاص ۳/۳۷ درصد مقاله، دانشگاه کلمبیا با ۲/۲۰ درصد و دانشگاه ییل (Yale University) با ۲/۰۷ درصد مقالات به خود پرکارترین مراکز در این شاخه علمی طی ۱۰ سال مورد بررسی شناسایی شدند. بر اساس قانون برادفورد (Bradford's law) مجله سایکیاتریک سرویس (Psychiatric Service) پرکارترین مجله در بین مجلات هسته رشته روان‌پزشکی مشخص شد (۱۴). در مطالعه ای در سال ۲۰۰۸ گارسیا و همکاران (Garcia et al.) تولیدات علمی حوزه روان‌درمانی و روان‌پزشکی را که در طی سال‌های ۱۹۸۶ تا ۲۰۰۶ منتشر شده بود مورد ارزیابی قرار دادند. جهت انجام این پژوهش دو پایگاه پاب مد (PubMed) و ام بیس (EM Base) مورد استفاده قرار گرفت در مجموع ۲۱۴۰۹ مدرک علمی بازاریابی شد. تجزیه و تحلیل داده ها نشان داد کشورهای آمریکا، آلمان و ژاپن دارای بیشترین درصد تولیدات علمی در این زمینه هستند (۱۵).

در این راستا پژوهش حاضر شناخت کشورهای پرکار از نظر تولید مقالات علمی حوزه روان‌پزشکی، بررسی مؤسسات پرکار از نظر تولید مقالات علمی حوزه روان‌پزشکی و نیز بررسی وضعیت نویسندگان و محققان پرکار این حوزه می باشد. در کنار بررسی شاخص‌های مهم علم‌سنجی بررسی مجلات هسته حوزه روان‌پزشکی که مقالات پر استناد در آن‌ها چاپ شده اند، از اهمیت خاصی برخوردار است. مطالعه روند رشد این حوزه برای سنجش اهمیت موضوعات مربوط به بحث سلامت روان از دیگر اهداف کاربردی این مقاله می باشد. سنجش جایگاه کشور ایران از نظر تولید علم آن حوزه جهت مقایسه آن با کشورهای توسعه یافته از قبیل آمریکا، انگلیس، آلمان و کانادا هدف نهایی این تحقیق می باشد که سایر اهداف را تحت پوشش خود قرار می دهد.

مواد و روش‌ها

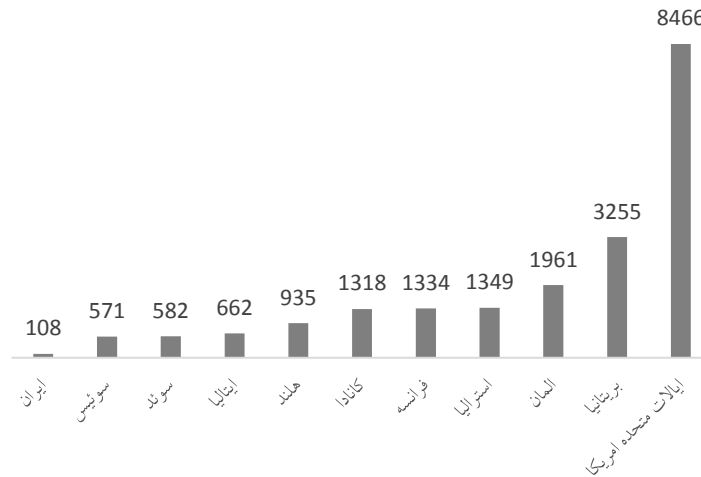
این تحقیق از نوع تحقیقات کاربردی است که با رویکرد کمی انجام شده است. به لحاظ روش گردآوری اطلاعات از روش های مختلفی استفاده شد. بر این اساس این مقاله با روش کتابخانه ای و مطالعات علم‌سنجی در نظر دارد به توصیف تولیدات علمی حوزه روان‌پزشکی بپردازد.

در این تحقیق منظور از تولیدات علمی تعداد ۲۷۵۱۶ مقاله منتشر شده در بازه زمانی ۲۰۱۲-۲۰۰۰ در حوزه روان‌پزشکی در پایگاه اسکوپوس می باشد. این پایگاه یکی از بزرگترین پایگاه‌های چکیده نامه و نمایه نامه استنادی از متون تحقیقاتی و

برای بررسی کشورهای پرکار در این حوزه بعد از انجام جست و جوی کلید واژه ای به فیلد کشورها محدود کردیم. در مجموع ۱۴۱ کشور در حوزه روان پزشکی دارای تولیدات علمی می باشند کشورهای آمریکا، انگلیس و آلمان به ترتیب با اختصاص ۸۴۶۶ مقاله، ۳۲۵۵ و ۱۹۶۱ مقاله در صدر کشورها در زمینه تولید جهانی علم حوزه روان پزشکی قرار دارند. بعد از آلمان، استرالیا و فرانسه در رتبه های نزدیک هم قرار دارند (نمودار ۱).

انجام گرفت. سه مجله سایکیاتر مول (MOLPSYCHIATR)، جی سایکیات ای ام (AMJ PSYCHIAT) و جین سایکیات ارک (ARCHGEN PSYCHIAT) به ترتیب با ضریب تأثیر ۱۳.۶۶۸ و ۱۲.۵۳۹ و ۱۲.۰۱۶ با اختلاف بالا نسبت به سایر مجلات بیشترین تأثیرگذاری را در بین ۴۰ مجله از خود نشان دادند. این مجلات متعلق به کشورهای انگلیس و آمریکا می باشند.

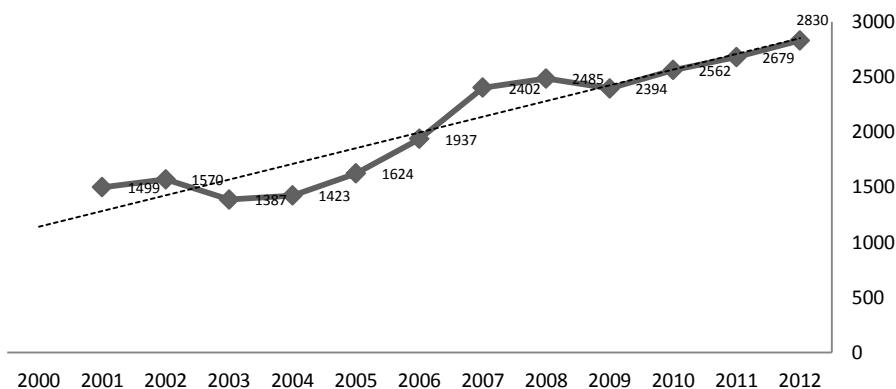
کشورهای پرکار

نمودار ۱. تولیدات علمی کشورهای پرکار

رشد علمی این حوزه در بازه زمانی ۲۰۰۰-۲۰۱۲ رشد صعودی دارد. چرا که از ۴۹۹ مقاله در سال ۲۰۰۰ با ۲۸۳۰ مقاله در سال ۲۰۱۲ صعود کرده است.

روند رشد حوزه روان پزشکی
به کارگیری راهبرد (Strategy) جست و جوی کلید واژه ای در بازه زمانی ۲۰۰۰-۲۰۱۲ در این پایگاه گواه این است که ۲۷۵۱۶ مقاله در این حوزه در این پایگاه نمایه شده است.

نمودار ۲. روند رشد علمی حوزه روان پزشکی

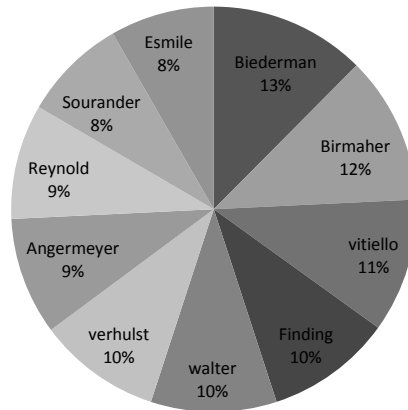
نویسندگان فعال و پرکار در حوزه روان‌پزشکی

با انتخاب گزاره نویسندگان در بازه زمانی مربوطه (۲۰۰۰-۲۰۱۲) فهرست نویسندگان پرکار این حوزه مشخص شد (نمودار ۳). داده‌ها نشان می‌دهد بایدرمن (Biderman) با اختصاص ۱۳٪ مقالات، بیرماهر (Birmaher) ۱۲٪ و وایتلو (witelo) ۱۱٪.

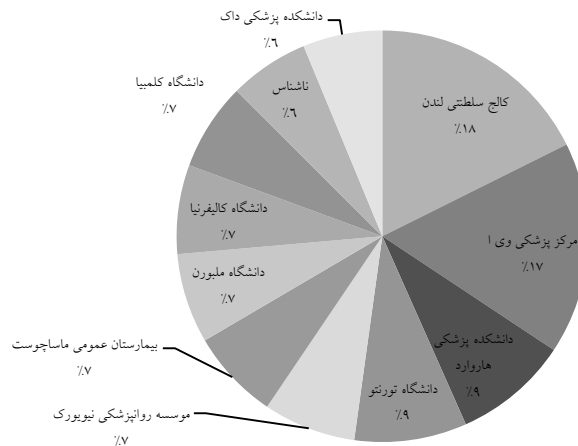
پرکارترین نویسندگان این حوزه هستند.

موسسات پرکار

محدود کردن پایگاه اسکوپوس به بخش سازمان‌ها نشان داد که ۱۰ موسسه زیر جزو فعال‌ترین مراکز پژوهشی در حوزه روان‌پزشکی می‌باشند (نمودار ۴).

نمودار ۳. نویسندگان پرکار حوزه روان‌پزشکی

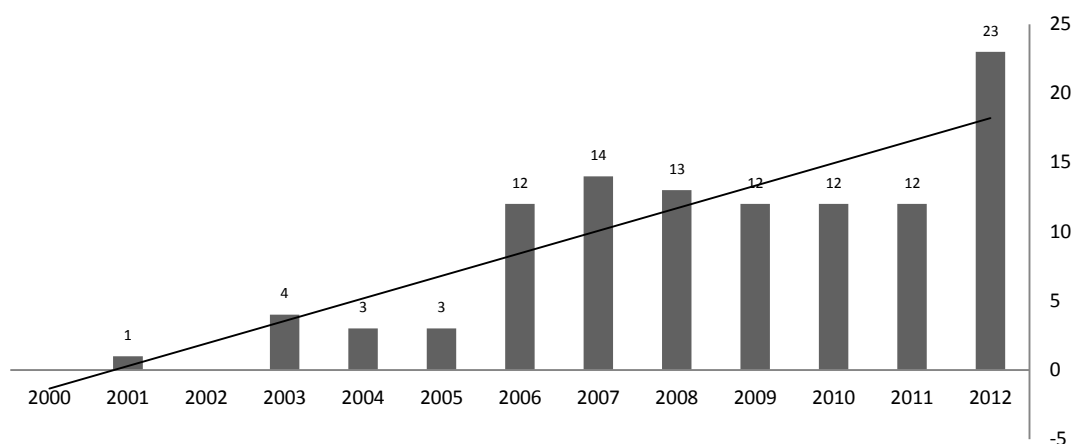
نمودار ۴. مؤسسات فعال حوزه روان‌پزشکی

انتخاب گزینه کشور ایران در بین کشورها می‌توان به تعداد مقالات منتشر شده در سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۲ پی برد. شواهد حاکی از آن است که ایران دارای ۱۰۸ مقاله نمایه شده در پایگاه اسکوپوس در بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۲ می‌باشد. روند رشد تولیدات علمی این حوزه در کشور ایران حاکی از رشد آهسته و صعودی مقالات می‌باشد (نمودار ۵).

کالج سلطنتی لندن (Kings collegLonden) با تولید ۵۶۵ مقاله (۱۸٪) پرکارترین مؤسسه در حوزه روان‌پزشکی می‌باشد. بعد از آن مرکز پزشکی وی آ (VA Medical Center) با ۵۳۴ مقاله (۱۷٪) جزو مراکز پژوهشی فعال در تولید مقالات علمی حوزه روان‌پزشکی می‌باشد.

جایگاه کشور ایران

ایران دارای رتبه ۳۳ تولید علم جهانی در این حوزه می‌باشد. در مورد کشور ایران برای تعیین نویسندگان فعال با

نمودار ۵. تولیدات علمی کشور ایران

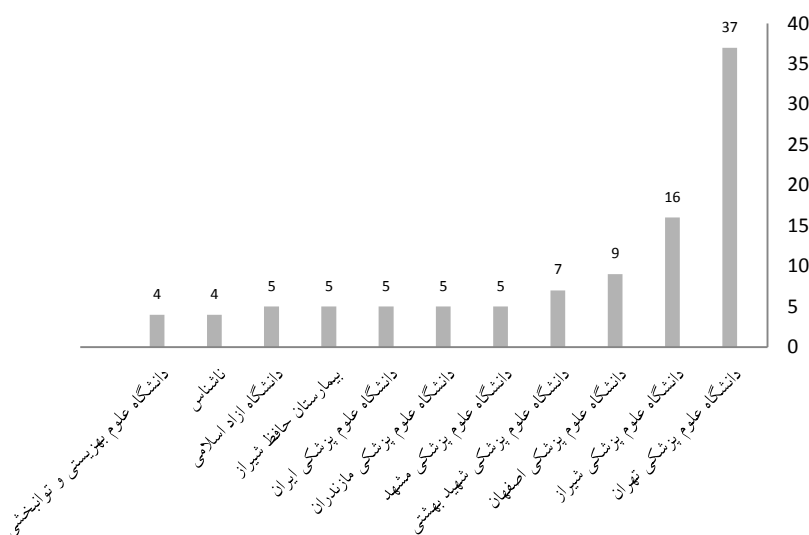
مطالعه نویسندگان فعال این حوزه در ایران نشان داد که محققان فعال این حوزه به ترتیب محمدی با ۱۷ درصد، آخوندزاده ۱۵ درصد جزو محققان برتر این حوزه می‌باشند (نمودار ۷).

مشارکت ایران با کشورهای پرکار

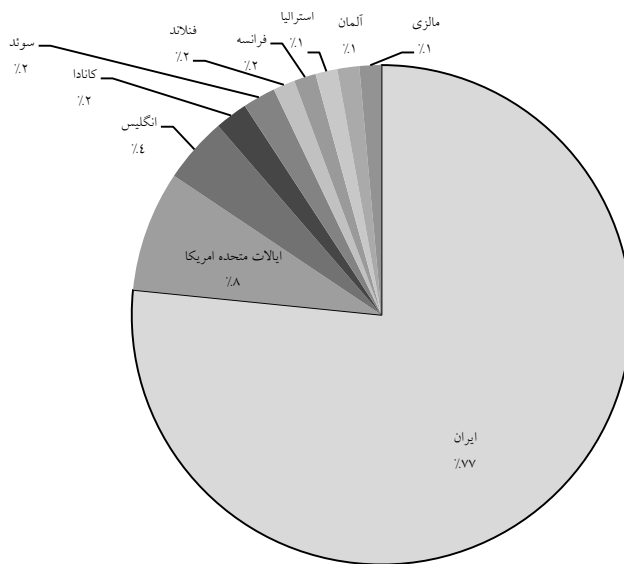
نتایج حاکی از آن است که کشورهای آمریکا، انگلیس، کانادا، سوئیس، فنلاند، فرانسه، استرالیا، آلمان و مالزی به ترتیب بیشترین همکاری را با ایران در تولید مقالات علمی داشته‌اند. بیشترین همکاری ایران به ترتیب با کشورهای آمریکا ۸٪ و انگلیس ۴٪ و کانادا ۲٪ می‌باشد (نمودار ۸).

برای بررسی نویسندگان فعال ایرانی با مراجعه به بخش تحلیل نتایج اطلاعاتی از قبیل نویسندگان و مؤسسات فعال ایرانی استخراج شد. با توجه به اطلاعات گردآوری شده مؤسسات فعال در حوزه روان‌پزشکی به شرح زیر است (نمودار ۶):

دانشگاه علوم پزشکی تهران با داشتن ۳۷ رکورد مقاله در صدر مؤسسات ایرانی قرار دارد. بعد از آن دانشگاه علوم پزشکی شیراز با ۱۶ مقاله و دانشگاه علوم پزشکی اصفهان قرار دارند. ۴ رکورد متعلق به سازمان‌های بی‌نام و نشان است که نامی از خود در مقالات نبرده‌اند.

نمودار ۶. مؤسسات پرکار در ایران

نمودار ۸. مشارکت ایران با کشورهای دیگر

بحث و نتیجه گیری

نتایج بررسی در پایگاه اسکوپوس نشان داد که کشورهای انگلیسی زبان، آمریکا و انگلستان کشورهای پیشرو از نظر تولید مقالات در طی ۱۳ سال (۲۰۰۰-۲۰۱۲) هستند و کشور آلمان در جایگاه سوم جهانی قرار می‌گیرد. کشور ایران در مقایسه با کشورهای پیشرو جهانی سهم اندکی از پژوهش‌ها را به خود اختصاص داده است. با این وجود انتشار مقالات ایرانی در پایگاه اسکوپوس با رشدی آهسته روند رو به رشدی از خود نشان داده است. از سال ۲۰۰۶ رشد تولیدات علمی ایران آغاز شده است. به طوری که از ۳ مقاله در سال ۲۰۰۵ به ۱۲ مقاله در سال ۲۰۰۶

صعود کرده است. می‌توان روند رو به رشدی برای تولیدات علمی محققان ایرانی هر چند بسیار کم طی چند سال اخیر اشاره کرد. نویسندگان فعال و پرکار این حوزه به ترتیب بایدمن (Biderman) با اختصاص ۱۳٪ مقالات، بیرماهر (Birmaher) ۱۲٪ و وایتلو (Witelo) ۱۱٪ می‌باشند. مطالعه نویسندگان فعال این حوزه در ایران نشان داد که دانشمندان و محققان فعال این حوزه به ترتیب محمدی با ۱۷ درصد، آخوندزاده ۱۵ درصد جزو محققان برتر این حوزه می‌باشند. کالج سلطنتی لندن با تولید ۵۶۵ مقاله (۱۸٪) پرکارترین مؤسسه در حوزه روان‌پزشکی می‌باشد. بعد از آن مرکز پزشکی وی آ (VA Medical Center) با ۵۳۴

گونه ای علمی توجه می‌شود و کشور ایران در آغاز راه است. در مقایسه روان‌پزشکی ایران با سایر کشورها روان‌پزشکی ایران نسبت به حوزه های علمی دیگر مانند پزشکی، فنی و مهندسی که با داده های علمی دنیا و ابزارهای روز ارتباط دارند، فاصله بیشتری دارد؛ زیرا در این حوزه ها کشور ایران جایگاه نسبتاً مناسبی دارد و حتی در برخی حوزه ها مثل نانو جایگاه خاصی برای خود ایجاد کرده است. امید است که در پژوهش ها قسمت قابل توجهی به امر سلامت روان پرداخته شود.

تضاد منافع

بدینوسیله نویسندگان اعلام می کنند این اثر حاصل مقاله مستخرج از پایان نامه در دانشگاه تربیت مدرس بوده و هیچ گونه تضاد منافی با سازمان و اشخاص دیگری ندارد.

تقدیر و تشکر

این پژوهش از پایان نامه ارشد تصویب شده در دانشگاه تربیت مدرس گروه علم اطلاعات و دانش شناسی (به شماره پایان نامه: الف ۱۱۸ ۶۵۱۸) به راهنمایی دکتر محمد حسن زاده انجام شده است. از تمامی افرادی که به نحوی در به انجام رسیدن این مقاله نقش داشته اند تشکر می نمایم .

References

1. Erfan manesh M, Rahimi M. Study of the production, transition effects and scientific cooperation in the Middle East in Scopus. Journal of National Studies on Librarianship and Information Organization. 1393; 25(3):120-137. [Persian]
2. Rabei N, Eslami Moghadam T. Principles of Mental Health 1, 2. Eslah va Tarbiyat. 1388; 94(8):179. [Persian]
3. WHO. Mental health: a state of well-being [Internet] 2014. Available at: http://www.who.int/features/factfiles/mental_health/en/.
4. Ramazani.M. The impact of religion and religious beliefs in mental health and community. Islamic Propagation Organization. Available at: <http://old.ido.ir/a.aspx?a=1392060908>. [Persian]
5. Torkamandi H. Mental Health. Available at: <http://www.zibaweb.com>. [Persian]
6. Mostafazadeh.A. The importance of mental health in children. Available at: <http://www.xanawadeh.blogfa.com/cat-86.aspx>. [Persian]

مقاله (۱۷٪) جزو مراکز پژوهشی فعال در تولید مقالات علمی حوزه روان‌پزشکی می‌باشد. دانشگاه علوم پزشکی تهران با ۳۷ رکورد مقاله، دانشگاه علوم پزشکی شیراز با ۱۶ مقاله و دانشگاه علوم پزشکی اصفهان با ۹ مقاله جزو پرکارترین دانشگاه های ایران در تولید مقالات حوزه روان‌پزشکی می باشند. مجلات هسته این حوزه عبارتند از: سایکیاتر مول، جی سایکیات ای ام و جین سایکیات ارک به ترتیب با ضریب تأثیر ۱۳.۶۶۸ و ۱۲.۵۳۹ و ۱۲.۰۱۶. این مجلات متعلق به کشورهای انگلیس و آمریکا می‌باشند. مقاله های این مجلات معتبر نمایه شده در پایگاه JCR به دلیل آن که این پایگاه برترین، پراستنادترین و تأثیرگذارترین مجله های رشته های علمی را مشخص می کند و امکان دسترسی به شمار استنادها را فراهم می سازد که شاخص بسیار مهمی برای نشان دادن سیر پژوهش های دانشمندان و پژوهشگران است.

پیشرفت تکنولوژی و مهیا شدن بستر ارتباطی محققان ایرانی با محققان کشورهای پیشرفته می تواند از عوامل یاری دهنده در این زمینه باشد. به طور کلی روند تولیدات علمی کشور ایران در سال های اخیر رو به افزایش بوده است. اما گفتیم که نسبت به کشورهای آمریکا، انگلیس و آلمان سهم ناچیزی در تولید علم دارد. دلیل آن را شاید بتوان در جایگاه علم روان‌شناسی در کشور ایران جست و جو کرد. در دنیا به روان‌شناسی و روان‌پزشکی به

7. Zare.F. Started to expand community-based mental health centers. Available at: <http://www.sinanews.ir/news/?id=17514> (CMHS). [Persian]
8. Leavell, Hugh R, and E G. Clark. Preventive Medicine for the Doctor in His Community: An Epidemiologic Approach. New York; McGraw-Hill, 1965: 23-25.
9. Kaplan, Harold I, and Benjamin J. Sadock. Comprehensive Textbook of Psychiatry/iv. Baltimore; MD, Williams & Wilkins, 2th edition, 1985: 34.
10. Atkins MS, Hoagwood KE, Kutash K, Seidman E. Toward the Integration of Education and Mental Health in Schools. Administration and policy in mental health. 2010; 37(1-2):40-47. doi:10.1007/s10488-010-0299-7.
11. Arkoff, Abe. Adjustment and Mental Health. New York; McGraw-Hill, The first edition, 1968: 4-7.
12. Sharifi V et. All. The country's three decades of mental health research: a scientometric study. Taazeh-hay-e Oloum Shenaakhti (Advances in Cognitive Science). 1382; 23(13):5-28. [Persian]
13. WHO, public mental Health : Gudline for the elaboration and management of national mental Health programmes. 2011.

14. Biglu, M, Chakhmachi Dovom N. Shahkhodabandeh S. World Scientific Output with Emphasis on Iran in the Field of Psychology in MEDLINE (2000-2010) . IJPCP. 2013; 19(2): 97-101. [Persian]
15. Garcia-Garcia P, Lopez-Munoz F, Rubio G, Martin -Agueda B , Alamo C. Phytothrapy and psychiatry: Bibliometrics study of the scientific literature from the last 20 years. Phytomedicine. 2008; 15(8): 566-567. doi: 10.1016/j.
16. Biglu, M, Chakhmachi Dovom N, Biglu S. Scientific Study of Middle East countries in Psychology. Collnet Journal of Scientometrics and Information Management . 2014; 7(2): 293-296. doi: 10.1080/09737766.2013.832900.